

ЛІМІТ КАСИ У 5-КРАТНОМУ РОЗМІРІ ТА ВИПЛАТА ОРЕНДНОЇ ПЛАТИ ГОТІВКОЮ: ЗМІНИ ВІД НБУ, ЯКІ СЛІД УРАХУВАТИ В РОБОТІ

Цьогоріч НБУ скасував низку своїх роз'яснень щодо окремих питань готівково-грошового обігу. До переліку листів, що втратили актуальність, регулятор включив кілька тих, що безпосередньо застосовувалися та впливали на порядок ведення касових операцій сільгоспприємствами – щодо 5-кратного розміру ліміту каси й документування виплати орендної плати за землю готівкою. І хоча штрафи за касові порушення скасовано, все ж лишається адміністративна відповідальність за порушення порядку проведення готівкових розрахунків.

Тож у цій статті:

- проаналізуємо позиції НБУ та ДПС щодо ліміту касу та виплати орендної плати;
- розкажемо, як діяти сільгоспприємству з огляду на скасування деяких роз'яснень НБУ.

У питаннях здійснення та документування готівково-грошового обігу варто дослухатися до думки:

- НБУ, адже саме він визначає порядок ведення касових операцій підприємств та організацій (п. 6 ст. 33 Закону від 20.05.1999 № 679-XIV «Про Національний банк України»);
- ДПС, оскільки вона проводить перевірки щодо дотримання порядку ведення операцій із готівкою (п. 58 Положення про ведення касових

операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148, далі – Положення № 148).

Нерідко позиції регулятора та контролера за одним і тим самим питанням кардинально різняться. І тут важливо критично проаналізувати та сформулювати для себе максимально безпечний підхід, якого дотримуватиметься господарство у своїй діяльності. НБУ в листі від 12.03.2021 № 50-0006/20967 (далі – Лист № 20967) з метою врахування в роботі інформує про визнання такими, що втратили актуальність, деяких своїх роз'яснень щодо окремих питань готівково-грошового обігу. Проаналізуємо, як це вплинуло на роботу сільгосп підприємства.

Який ліміт каси встановити, якщо поруч немає банків

Сільгосп підприємства з населених пунктів, де немає жодних установ банків, розраховуючи свій ліміт каси, збільшують середньоденний показник надходження (або видачі) готівки на кратний коефіцієнт (зазвичай 5, якщо здають виручку в банк раз на 5 днів). Це усталена практика.

Пряму вказівку про встановлення ліміту в п'ятикратному розмірі містило Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.2004 № 637 (діяло до 05.01.2018), зокрема абзац третій п. 5.4: «...у розмірах, що залежать від установлених строків здавання готівкової виручки (готівки) та її суми, але не більше п'ятикратного розміру середньоденних надходжень готівки (за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти)».

Чинне Положення № 148 не дає чіткого алгоритму розрахунку ліміту в такій ситуації. Сказано лише, що підприємства з населених пунктів, де немає банків, мають право здавати готівку в банк не рідше ніж один раз на 5 робочих днів (пп. 3 п. 48). А у п. 50 цього Положення зазначається: «У розрахунку **враховується строк здавання** установою, підприємством, небанківською установою готівкової виручки (готівки) для її зарахування на рахунки в банках, визначений договором банківського рахунка, та не враховується готівка, унесена через платіжні пристрої, що належать небанківським установам». Як саме має проводитися таке врахування, регулятор не сказав. У цьому і є методична прогалина Положення № 148.

Якщо дотримуватися логіки, напрошується вис-

новок, що підприємство, розташоване в населеному пункті, де немає банків, розраховуючи ліміт каси, має право збільшити середньоденний показник на множник відповідно до кількості днів зберігання готівки до моменту здавання у банк (максимум у 5 разів).

Не заперечував проти такого розуміння і сам регулятор – донедавна впевненості в цьому нам давав лист НБУ від 14.08.2019 № 50-0006/42074 (далі – Лист № 42074, наданий у відповідь на офіційний запит ГО «Всеукраїнський бухгалтерський клуб»): **«...підприємства, які мають строк здавання готівкової виручки в банк, передбачений підпунктом 3 пункту 48 розділу V Положення, можуть визначати ліміт каси у п'ятикратному розмірі середньоденних надходжень готівки або її середньоденної видачі з каси»**. Однак 12.03.2021 НБУ визнає цей лист неактуальним (п. 40 Листа № 20967). На сьогодні жодних нових роз'яснень немає.

Водночас наразі маємо чинну і чітко протилежну думку фіскального органу із цього питання. Так, в ІПК ДФС від 02.07.2019 № 3032/ІПК/14-29-14-06-15 зазначено, що враховувати такий графік здавання виручки в банк, пропорційно збільшуючи щоденний ліміт каси, підприємство **не має права**.

На думку контролерів, у такій ситуації підприємство повинне встановити ліміт залишку готівки в касі, виходячи із середньоденного надходження готівки до каси або її середньоденної видачі з каси. А **застосування кратних коефіцієнтів податківці вважають недопустимим**. Натомість підприємство має право тримати в касі готівкову виручку, яка перевищує самостійно встановлений ліміт, протягом 5 робочих днів, уключаючи день, у який уперше виникло перевищення, та 5-й робочий день.

Тож чи обов'язково підприємствам, які визначали ліміт на підставі Листа № 42074, тепер його переглянути?

На нашу думку, **не обов'язково**. Згідно з п. 55 Положення № 148 установлений ліміт каси може бути переглянуто у зв'язку зі змінами в законодавстві або за наявності відповідних обставин (зміни в надходженнях/видатках готівки, у внутрішньому трудовому розпорядку/графіках змінності тощо). Цю норму розуміємо як таку, що надає підприємству право вибору і не встановлює обмежень. Крім того, в даній ситуації жодних змін у законодавчому регулюванні не відбулося: п. 50 Положення № 148 лишається без поправок.

Щодо самого листа НБУ, то за своєю сутністю він не є нормативно-правовим актом, оскільки не підлягає державній реєстрації.

Чи передбачено відповідальність у разі перевищення ліміту каси?

Після скасування Указу Президента від 12.06.1995 № 436/95 **санкцій за перевищення ліміту каси не існує взагалі**.

Звісно, контролерів ніяк не влаштовує відсутність хоч якоїсь кари за понадлімітне зберігання готівки в касі. Підтвердження цьому – консультація в ЗІР (категорія 109.16). У ній фахівці дають відповідь на запитання: чи передбачена відповідальність за перевищення встановлених лімітів залишку готівки в касах підприємства?

Однак тут податківці мову ведуть про адмінсанкцію, передбачену ст. 164⁴ КУпАП, – за порушення термінів здавання готівкової виручки, що призводить до перевищення встановлених лімітів у касах. Але ця санкція по факту не стосується предмета запитання. Ураховуючи це і те, що складати протоколи та приймати рішення про накладення штрафу згідно зі ст. 164⁴ КУпАП мають право тільки працівники органів і підрозділів Нацполіції, які мають спеціальні звання (ст. 222, 255 КУпАП; лист Нацполіції від 24.05.2016 № 4924/39/03-2016), можна відзначити цілковиту практичну недієздатність цієї санкції стосовно понадліміту.

Довільна форма відомості для видачі орендної плати

Згідно з п. 26 Положення № 148 видача готівки з кас проводиться за видатковими касовими ордерами (типова форма № КО-2, додаток 3 до Положення № 148) або видатковими відомостями. Для виплати орендної плати другий варіант є зручнішим.

Водночас Положення № 148 серед касових документів надає форму лише одного реєстра – Відомості на виплату готівки (додаток 1 до Положення № 148). На думку НБУ, висловлену в листі від 11.05.2018 № 50-0007/26419, ця форма містить достатню кількість реквізитів для виплати орендної плати орендодавцям, тож не потребує розроблення окремого бланка такого документа. Проте від 12.03.2021 НБУ визнає цей лист не актуальним (п. 7 Листа № 20967).

Тож будь-яких застережень щодо застосування відомості довільної форми тепер немає. Крім

того, у п. 2.7 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Мінфіну від 24.05.1995 № 88 (далі – Положення № 88), закріплено право суб'єктів господарювання використовувати виготовлені самостійно бланки, які повинні містити обов'язкові реквізити (наведені в ч. 2 ст. 9 Закону від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», далі – Закон № 996, та п. 2.4 Положення № 88) чи реквізити типових або спеціалізованих форм. Це означає, що сільгосппідприємство може розробити власну розрахунково-платіжну відомість у разі виплати орендної плати готівкою. До того ж її можна зробити більш зручною для користування, додавши деякі реквізити, не передбачені чинною Відомістю на виплату готівки, а саме про порядок нарахування орендних платежів та утримань із них (суми ПДФО та військового збору).

Форму розробленого документа слід затвердити наказом керівника підприємства і включити до додатків до розпорядчого документа про облікову політику.

Важливо: у разі виплати орендної плати слід подбати про складання двох окремих відомостей: на працівників господарства і на фізосіб, яких немає в штатному розписі підприємства. Це пряма вимога п. 27 Положення № 148.

Чи обов'язково до відомості вносити паспортні дані одержувачів? І чи повинні фізособи записувати словами, скільки готівки вони отримали?

Наша позиція така – **ні**, не треба проставляти дані паспорта і записувати отриману суму словами, якщо відомість складено на кількох осіб.

Підстава – п. 27 Положення № 148, де сказано, що в разі видачі **окремим фізособам** готівки (у т. ч. працівникам установи/підприємства) за видатковим касовим ордером або видатковою відомістю касир вимагає пред'явити паспорт чи документ, що його замінює, записує його найменування і номер, ким і коли він виданий. Фізособа розписується у цих документах про отримання готівки із зазначенням отриманої суми (гривень – словами, копійок – цифрами).

Якщо видаткова відомість складена на видачу готівки **кільком особам**, то одержувачі пред'являють паспорти чи документи, що їх замінюють, та розписуються у відповідній графі докумен-

та (це третє речення п. 27). Тож тут не сказано, що касир повинен записати дані паспорта і що одержувач повинен прописати отриману суму коштів словами.

На цій підставі робимо висновок, що записувати дані паспорта і суму отриманих коштів словами не потрібно. Ця думка **підтверджується** у тому числі **формою самої відомості** на виплату готівки (додаток 1 до Положення № 148). У відомості **немає окремих реквізитів для зазначення даних паспорта** і суми словами, як це передбачено для видаткового касового ордера. Сума словами наводиться тільки для зазначення загальної суми коштів за відомістю – до видачі, виданих і депонованих.

Що стосується запису про отримання готівки словами, то в третьому реченні п. 27 говориться про те, що одержувачі розписуються у відповідній графі документа. Водночас поняття «розписування» визначено в другому реченні п. 27 – це власне підпис і зазначення отриманої готівки словами.

Хоча сама форма відомості не містить окремих реквізитів для суми словами, як ми вже згадали, на наш погляд, доцільним буде прописувати їх

у полі «Примітки» або передбачити відповідну графу у модернізованій відомості.

Утім, жодних штрафів за відсутність у видатковій відомості даних паспорта і суми словами на сьогодні не передбачено.

Чи встановлено відповідальність для готівкових розрахунків з орендної плати?

Суб'єкти господарювання мають право здійснювати розрахунки готівкою протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами з фізособами у розмірі до 50 тис. грн включно (п. 6 Положення № 148). Це означає, що загальна сума денних готівкових розрахунків із кожним конкретним орендодавцем не може перевищувати 50-тисячне обмеження.

За перевищення граничної суми готівкових розрахунків до фізособи-підприємця та посадових осіб юрособи, які приймають готівку, чинним законодавством передбачено адміністративний штраф у розмірах, визначених ст. 163¹⁵ КУпАП, – від 100 до 200 НМДГ (від 1 700 до 3 400 грн). Штраф за повторне порушення протягом року становить від 500 до 1 000 НМДГ (від 8 500 до 17 000 грн).

ВИСНОВКИ

 Сільгосппідприємство, що здає готівкову виручку в банк раз на 5 днів, може взяти до уваги такий строк здавання під час розрахунку ліміту. Адже прямої заборони в Положенні № 148 немає. А відкликання Листа № 42074 не вважається зміною у законодавчому регулюванні.

Наразі немає жодних законодавчих застережень щодо застосування відомості на виплату орендної плати довільної форми. Головне, щоб така відомість містила обов'язкові реквізити згідно зі ст. 9 Закону № 996 та додатка 1 до Положення № 148.

Передплатіть видання «БАЛАНС-АГРО» на «Укрпошті»

Передплатні індекси:

35304 (російською мовою)

35305 (українською мовою)

Ваш доступний спосіб передплати!